

ושנער אשר כמעט לא נפסק ישוב אחינו בני ישראל בארץ ההיא. מה שאין כן באשכנזים שהלכו בגולה, גולה אחר גולה, מגוי אל גוי, וממלכה אל ממלכת עם אחר אין מספר להם. והיתה הסבה שנשתבש לשונם והברתם, כי נתערבו בגוים רבים וילמדו מלשונם ומהברתם וישתמשו גם בלשון עברי לשון הקדש דרך הברת לשון העמים ההמה.

ומצאתי ראייה ברורה שבזמן התנאים ר' מאיר וחבריו היו קוראין ת' רפויה כמו ת' דגושה דהיינו TH שניהם דומים להברת ט' לא דרך האשכנזים לקרא כמו ס' או ז'. וזה לשון בראשית רבה פר' ט' לסדר בראשית, בתורתו של ר' מאיר מצאנו כתוב והנה טוב מאוד הנה טוב מות. ארשב"נ רוכב היתי על כתיפו של זקיננו ועולה מעירו לכפר חנן דרך בית שאן ושמעתי את ר' שמעון בן אלעזר יושב ודורש בשם ר"מ והנה טוב הנה טוב מות עכ"ל. לא שהכונה שדורש להם בשם ר"מ כונת המקרא טוב מות, שמרמז וכוונתו על המות, שהיה ראוי לומר יושב ודורש בשם ר"מ הנה טוב מאוד זה מות כמו שמצינו שנוכר כן לקמן בכל הדרשות שדרשו בתיבה זאת, טוב מאד זו יצר טוב, או יצר הרע, זו גן עדן וכו'. אלא הכונה שהיה יושב לדרש להם בעת הדרשה וקורא בשם ר"מ הקרא טוב מו"ת. ועפ"י הקריאה הזאת היה דורש להם, ר"ל שכונת המקרא שהמות הוא טוב בכמה בחינות. והנה, אין ספק שסיבת הקריאה הזאת שגגת השמיעה היתה ששמע בילדותו מרבו שקורא טוב מאד והוא הבין שקורא טוב מו"ת. לפי שמאוד (מוד), בקל מובן כאלו קורא מוד במקום מאוד (כמו הראובני שנקרא הרובני), דומה בקריאה כאילו אמר מו"ת. וזה פשוט. והרי הוא ראייה ברורה שהברתם היתה ת' רפויה כמו ד' כדרך הספרדים, מה שאין כן בהברת האשכנזים שת' רפויה כמו ז' או ס' לא יש מקום לטעות זה להבין מו"ת במקום מאוד, מוד. כן נראה לי ברור.

ועל דבר קמץ גדול, קמץ רחב שקוראים הספרדיים כמו פתח א, והאשכנזים כמו קמץ חטף א, גם בזה הדין והמשפט עם הראשונים. ואם נדרש בשם קמץ שהוא מלשון וקמץ הכהן, נראה הדין עם האשכנזים, שדוקא בהברת א (כמו קמץ חטף, נוטה לתולם) נקמץ הפה, ר"ל השפתים התחתונים, מה שאין כן בהברת פתח, נפתח הפה והשפתים. ואם כן, הדעת והסברא נותנת שכל קמץ קריאתו בקמיצות דוקא, שהוא O כו. כמו קמץ חטף. והיא קריאת האשכנזים ולא בפתיחת הפה A, פתח בקריאת הספרדיים. אולם לדעתי משם אין ראייה. ומה ששמו קמץ, הוא על שם ועל כונת קמץ חטף שבאמת נקרא בקמיצת הפה O נוטה לתולם. ושם קמץ עיקר על קמץ חטף. ומושאל על נקודת קמץ גדול, שמורה דוקא על קמיצת תמונתו א. ולא כפתח שהיא רחב ממש. (הכונה שהנקודה תחת הקו הרחב מורה דומה לקמיצות). ואינו הכרח שגם בקריאתו נקמץ הפה והשפתים. וראיה לדבר, שבעלי הלשון המדקדקים הראשונים קוראין לקמץ גדול גם בשם קמץ רחב (והוא כמעט כסתירה, אם הוא קמץ אינו רחב), וכוונתם דוקא. להורות אף שנקרא קמץ, אין קריאתו בקמיצות, כי אם ברחבה, וזה קמץ רחבה. מה שאין כן בקמץ חטף קריאתו באמת בקמיצות O. וכל זה לראיה ולא את ולמופת שקמץ א קמץ גדול קמץ רחב קריאתו כמו פתח. וגם לזה מצאתי ראייה מזמן קדמונים שקראו קמץ גדול כפתח כהברת הספרדיים לא כאשכנזים. בזמר צור משלו אכלנו שיש לו ג' תרזים אמצעים שהם הזן, בשיר רחם, הם נגד ג' ברכות שהם דאורייתא. אמנם נגד ברכות הטוב והמטיב, לא נתיסד תרז. ואפשר שאחד מן התנאים הראשונים יסד הזמר אשר בימיו עדיין לא נתקן הטוב והמטיב, על כן הלשון הנרשם קודם זמר זה ע"ש. והנה הסוגר הוא ברכו אמוני, כדבר אדני. והנה אם הברת אדני בפתח כמו אמוני, שניהם רחבים, אזי דומים ב' סוגרים אלה בהברתם. מה שאין כן הברת אדני. השם נקרא כקמץ חטף, קמץ ממש, ואמוני בפתח, אינו דומים זה לזה ואינו תפארת השיר ומליצה, אלא ברור שקמץ תחת השם נקרא רחב כמו פתח אמוני. וכן